

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

Biudžetinė įstaiga, L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186, faks. (8 5) 268 5187, el. p. info@teismai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724424

Teisėjų tarybai

2015-05-22 Nr. 42-1198-(1.17)

DĖL TEISMŲ SPRENDIMŲ RENGIMO ĮGŪDŽIŲ GERINIMO

Teikiame artimiausiame Teisėjų tarybos posėdyje svarstyti 2015 m. kovo 27 d. Teisėjų tarybos posėdyje sudarytos darbo grupės (toliau – darbo grupė) parengtą Darbo grupės priemonių plano dėl teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimo projektui parengti pateiktus pasiūlymus (toliau – Darbo grupės parengtas priemonių planas) (pridedama).

Atsižvelgiant į darbo grupės pateiktus pasiūlymus, siūlome iš esmės pritarti darbo grupės siūlymams bei sudaryti darbo grupę Teismų procesinių sprendimo kokybės standartų (toliau – Standartai) projektui ir metodinės medžiagos dėl būdų ir priemonių Standartų taikymui įvertinti (toliau – Metodinė medžiaga) projektui parengti. Kadangi šiuo metu nėra aišku, kas vertins teismų sprendimų kokybę (Nuolatinė teisėjų veiklos vertinimo komisija, teismų administracinės veiklos priežiūros subjektai ar kiti subjektai), teisės aktuose turi būti įtvirtinta asmenų, užtikrinančių Standartų stebėseną, įvertinimą, kompetencija šioje srityje. Atsižvelgiant į tai, siūlome minėtai darbo grupei pavesti parengti ir Teisėjų tarybai pateikti teisės aktų, apibrėžiančių Standartų taikymo įvertinimą, projektus.

Pastebėtina, kad darbo grupė pasiūlė numatyti, kad Standartų projektai Teisėjų tarybai turėtų būti pateikti iki 2016 m. I ketvirčio, o Metodinės medžiagos projektas - po Standartų patvirtinimo, todėl Teisėjų taryba turėtų priimti sprendimą dėl Teisėjų tarybos pavedimo įgyvendinimo terminų nustatymo.

Be to, siūlome pavesti Teisėjų tarybos Mokymų komitetui bei Nacionalinei teismų administracijai planuojant mokymų programas 2016 ir vėlesniems metams pagal kompetenciją atsižvelgti į darbo grupės siūlymus, susijusius su mokymų, skirtų sprendimų rengimo įgūdžių ir kokybės gerinimu, organizavimu.

PRIDEDAMA:

1. Darbo grupės parengtas priemonių planas, 5 lapai.
2. Teisėjų tarybos protokolinio sprendimo projektas, 1 lapas.

Direktorė

Reda Molienė

Ernesta Sakalauskienė, tel. (8 5) 251 4295, trumpasis tel. 7012, el. p. ernesta.sakalauskiene@teismai.lt

**Darbo grupės priemonių plano dėl teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimo projektui
parengti**

PASIŪLYMAI

2015-05-11

Vilnius

I. Išanginės pastabos

1. 2015 m. kovo 27 d. vykusiame Teisėjų tarybos posėdyje buvo sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta iki 2015 m. gegužės 15 d. parengti ir pateikti Teisėjų tarybai priemonių plano dėl teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimo projektą. Šios darbo grupės nariais buvo paskirti:
 - Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas Gediminas Sagatys (Darbo grupės koordinatorius);
 - Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko patarėjas Aurimas Brazdeikis;
 - Kauno apylinkės teismo pirmininkas Mindaugas Šimonis;
 - Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjas Laimutis Alechnavičius;
 - Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėja Rima Ažubalytė;
 - Lietuvos apeliacinio teismo teisėjas Linas Žukauskas.
2. Pirmiau paminėtas Teisėjų tarybos sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į Europos Tarybos Valstybių prieš Korupciją Grupės (toliau – ir GRECO) 2014 m. gruodžio 12 d. ataskaitą (toliau – ir Ataskaita). Ataskaitoje rekomenduojama toliau dėti pastangas užtikrinant tinkamą mokymą gerinant profesinius teismo sprendimo rengimo įgūdžius. Ataskaitoje nurodoma, jog „[d]ažnai girdimas nusiskundimas, kad teismų sprendimai sunkiai suprantami, surašomi neatsižvelgiant į bylai svarbius faktus, kuriais remiantis toks sprendimas buvo priimtas. Todėl bylos šalims ir plačiajai visuomenei susidaro įspūdis, kad sprendimas priimamas šališkai, neatspindi nepriklausomo ir objektyvaus vertinimo, kuris leistų suprasti teisėjo mąstymą ir jo taikytus teisinius argumentus. <...> Ypač reikia atkreipti dėmesį į teismo sprendimų struktūrą ir formuluotes.“
3. Atsižvelgdama į tai, kas paminėta pirmiau, darbo grupė, vykdydama jai pavestą užduotį – rengdama priemonių plano dėl teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimo projektą (toliau – ir Planas) – rėmėsi prielaida, kad pagrindiniai aspektai, kurie turėtų būti tobulinami yra – teismo sprendimo, jo motyvų, argumentavimo aiškumas, suprantamumas, skaidrumas, sprendimo struktūra ir žodinė išraiška.
4. Rengdama Planą, darbo grupė laikėsi pozicijos, kad teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimas turėtų remtis principu, kad teisinės valstybės principas demokratinėje visuomenėje reikalauja užtikrinti ne tik teisėjų nepriklausomumą, bet ir tokią teismų veiklą, kai priimami kiek įmanoma aukštesnės kokybės sprendimai (žr., Konsultacinės Europos Teisėjų Tarybos nuomonės Nr. 17 (2014) 1 p.). Tačiau bet kuriuo atveju gerinant teismų sprendimo rengimo įgūdžius, privalo būti užtikrinta visiška pagarba teisėjo nepriklausomumui. Todėl darbo grupės teikiamu planu siekiama sudaryti teisėjams administracines, organizacines, mokymosi ir kitas sąlygas, padėsiančias užtikrinti ir plėtoti teisėjų įgūdžius rengiant kokybiškus teismo procesinius sprendimus.

II. Siūlomos plano priemonės – išplėstinis aprašymas

5. Siekiant pagerinti teismų sprendimų rengimo įgūdžius, visų pirma siūlytina **nustatyti teismų procesinių sprendimų kokybės standartus** (alternatyvus (papildomas) siūlomo dokumento pavadinimas – metodinės rekomendacijos dėl teismų procesinių sprendimų rengimo, turinio, formos ir struktūros). Proceso įstatymai nustato reikalavimus teismo procesinių sprendimų turiniui ir formai, tačiau šie reikalavimai dažnai išdėstyti glaustai ir apskritai nurodo, kas turi būti sprendime, bet beveik visiškai nereguliuoja kaip tai turi būti išdėstyta, ko reikia vengti rengiant teismų sprendimuose ar į ką reikia atkreipti dėmesį ir pan. Neturint teismų sprendimų kokybės standartų, labai sunku gerinti teismų sprendimų rengimo įgūdžius, nes nėra aišku, į ką turėtų būti orientuojamasi, kokiais principais vadovaujамasi rengiant teismų sprendimus.
6. Pirmiau paminėti standartai galėtų apimti: i) visiems teismų sprendimams bendrus kokybės standartus; ii) atskiroms teismų instancijoms ir (arba) bylų kategorijoms (administracinės, civilinės, baudžiamosios, administracinių teisės pažeidimų bylos) aktualius standartus; iii) kitas metodines rekomendacijas dėl teismų procesinių sprendimų rengimo, struktūros, formos ir turinio. Į šių standartų parengimą turėtų būti įtraukta tiek teisėjų ir teisinio teismų personalo bendruomenė, tiek visuomenės atstovai, ypač teisės profesionalai, siekiant užtikrinti, kiek protingai įmanoma, vienodą supratimą apie teismo sprendimo kokybę iš vidaus (teismų sistemos) ir išorės (byloje dalyvaujančių asmenų ir visos visuomenės) perspektyvų. Standartai turėtų būti rekomendacinio, siekiamo tikslo pobūdžio. Teismų procesinių sprendimų kokybės standartai visų pirma turėtų būti vidinė teismų sistemos priemonė bendromis pastangomis siekiant gerinti teisėjų veiklos profesionalumą.
7. Minėtų standartų rengimo procese atliktina **vidinė (teisėjų, teismų teisininkų) ir išorinė apklausa** (parengiant glaustą elektroninį klausimyną, kuris nepareikalautų papildomų išlaidų), siekiant išsiaiškinti esamą padėtį, pagrindines problemines teismo sprendimo rengimo sritis, iššūkius, vidinių ir išorinių vartotojų poreikius, lūkesčius ir kt. Apklausų rezultatai būtų naudojami tiek rengiant teismų sprendimų kokybės standartus, tiek įgyvendinant kitas priemones teismo sprendimų rengimo įgūdžiams gerinti (pvz., organizuojant mokymus, parenkant jų temas). Išorinė apklausa visų pirma turėtų būti orientuota į atitinkamų sričių, pirmiausiai teisės, profesionalus (advokatūra, antstoliai, prokurorai, notariatas ir kt.).
8. Nustačius teismų sprendimų kokybės standartus, turėtų būti sudarytos reikiamos prielaidos rengti teismų procesinius sprendimus pagal nustatytus standartus:
 - 1) **Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija ir toliau nuosekliai savo kompetencijos ribose turėtų imtis priemonių gerinti teismų finansavimą.** Konsultacinės Europos Teisėjų Tarybos nuomonėje Nr. 11 (2008) „Dėl teismų sprendimų kokybės“ (toliau – ir CCJE nuomonė Nr. 11) 14 punkte pažymima, kad teismų sprendimų kokybę tiesiogiai sąlygoja teismų sistemai skirtas finansavimas. Teismai negali veiksmingai funkcionuoti be pakankamų žmogiškųjų ir materialinių išteklių. Savo ruožtu pirmiau paminėtoje GRECO ataskaitoje atkreiptas dėmesys į teismų finansavimo nepakankamumą.
 - 2) **Teismų (skyrių) pirmininkai turėtų įvertinti teismo teisėjų darbo krūvį ir bylų nagrinėjimo terminus, kad nustatyti, ar teisėjų darbo krūvis, atsižvelgiant į egzistuojančius bylų nagrinėjimo terminus, nėra pernelyg didelis.** Teismų sprendimų kokybę sunku pasiekti, jei pagrindinis teismo (teismų sistemos) tikslas yra bylas išnagrinėti

kiek įmanoma greičiau, todėl jie susiduria su didžiuliu darbo krūviu ir spaudimu. Taigi turėtų būti ieškoma protingo suderinamumo tarp proceso spartos ir kokybės tikslų.

- 3) **Patvirtintų teismų sprendimų kokybės standartai, jų nauda ir svarba turėtų būti aptarta teismų kolektyvuose**, siekiant kuo plačiau įtraukti teismų kolektyvą į šių standartų laikymosi procesą, jų naudos bei svarbos suvokimą.
- 4) Galėtų būti **patvirtintas rekomenduotinas minimalus mokymų valandų skaičius teisėjams ir kitam teisiniam personalui**. Teismų sprendimų rengimo įgūdžių ir kokybės gerinimas yra neatsiejamas nuo teisėjų ir kito personalo tobulėjimo, o mokymasis yra priemonė tam pasiekti. Visuomenė turi turėti galimybę pasikliauti teisėjų žiniomis. Todėl itin svarbu užtikrinti nuolatinį mokymąsi.
- 5) **Taikyti ne tik paskaitų, kaip mokymo būdo, bet ir praktinių užsiėmimų (seminarų-diskusijų; angl. *workshop*), kurių metu būtų galima keistis geriausia patirtimi ir praktiniais pavyzdžiais, būdą**. Konsultacinės Europos Teisėjų Tarybos nuomonėje Nr. 4 (2003) nurodoma, kad teisėjų mokymų programos turėtų skatinti kurti ir vykdyti tokioje aplinkoje, kur skirtingų teismų ir pakopų teisėjai galėtų susitikti ir pasidalinti savo patirtimi, rasti bendrų sprendimų. Praktiniai užsiėmimai taip pat lavina analitinius, rašytinio ir žodinio argumentavimo, paaiškinimo ir pristatymo, taip pat kitus svarbius teismų sprendimui parengti gebėjimus.
- 6) **Į teisėjų mokymo programą turėtų būti įtraukta temų, tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai susijusių su teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimu**. Konsultacinės Europos Teisėjų Tarybos nuomonėje Nr. 4 (2003) akcentuojama, kad teorinės ir praktinės teisėjų mokymų programos turėtų neapsiriboti vien tik teisės srities aspektais, bet į jas turi būti įtrauktas ir etikos mokymas, mokymai apie kitas su teisine veikla susijusias sritis, pvz.: bylų valdymas ir teismų administravimas, informacinės technologijos, užsienio kalba, socialiniai mokslai ir alternatyvūs ginčų sprendimo būdai. Mokymus turėtų sudaryti ne tik techninės instrukcijos, kaip teisėjams susidoroti su bylomis – reiktų atsižvelgti ir į socialinio sąmoningumo ir įvairių situacijų valdymo poreikį, atskleidžiant visuomenės gyvenimo sudėtingumą. Iš tiesų sprendimų surašymas ir jų aiškumas dažnai labai priklauso ne tik nuo teisės žinių, bet ir nuo kitų teisėjo ar pagalbinio teisinio personalo gebėjimų. CCJE nuomonėje Nr. 11 nurodoma, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas mokymams, skatinantiems teisėjų organizacinius sugebėjimus veiksmingo bylų rengimo ir bylų nagrinėjimo srityje (pvz., naudojant informacines technologijas, bylų tvarkymo metodus, darbo techniką, sprendimų rašymo būdus, įskaitant bendruosius sprendimų rašymo pavyzdžius, suteikiant teisėjams galimybę patiems pasirinkti individualų sprendimo stilių).

Įvertinus 2015-2016 metų teisėjų mokymų programas, matyti, kad jose minėtiems aspektams skiriama santykinai nedaug dėmesio. Pvz., nėra temų, kurios būtų skirtos tiesiogiai gerinti teismų sprendimų rengimo įgūdžius ir techniką (išimtis – nuosprendžių surašymo metodika, kuriai su kita tema, numatytos 3 akad. val.); nėra temų iš psichologijos, vadybos ir kitų socialinių mokslų sričių, skirtų sprendimų priėmimui (jo procesui, pavojams) (pvz., „Sprendimų priėmimo menas“; „Pažinimo šališkumas“ / „Individualus sprendimo priėmimas“; „Sprendimų priėmimas grupėje“; „Sprendimų priėmimas organizacijos lygmeniu“ ar pan.). Kitos temos, kurios galėtų būti svarstytinos dėl įtraukimo į mokymų programas: laiko planavimas ir darbo organizavimas; darbo krūvio ir informacijos srautų

valdymo priemonės; keitimasis žiniomis; informacinių technologijų naudojimas teisėjo darbe; (teisinis) argumentavimas; logika ir teisė (teisinis argumentavimas); teismo precedentas; teismų sprendimų paskelbimas ir paaiškinimas (kaip pristatyti sprendimą bylos dalyviams, o ne plačiai visuomenei ar žurnalistams); teismo posėdžio vedimo etika, valdymas ir psichologija¹; šalių sutaikininimas; grįžtamasis ryšys ir pan.

9. Darbo grupės manymu, vien tik nustatyti teismų procesinių sprendimų kokybės standartus nepakanka. Standartai neturėtų būti savitiksliai. Viena vertus, teisėjai ir kiti su teisingumo vykdymu susiję teismo kolektyvo nariai savo kasdienėje veikloje susidurs su šiais standartais ir juos taikys (arba netaikys), todėl jų nuomonė, patirtis ir žinios yra neįkainuojamai svarbios. Kita vertus, dėl teismų sprendimų neaiškumo dažniausiai skundžiasi būtent išoriniai teisingumo sistemos klientai, todėl galėtų būti svarstomos galimybės sudaryti prielaidas išoriniams klientams pateikti savo pastebėjimus, pasiūlymus, vertinimus. Vadinasi, nus(is)tačius standartus, turėtų būti aptartos grįžtamojo ryšio priemonės ir kanalai su teismo vidumi ir su išoriniais teisingumo sistemos klientais. Žinios apie standartų įgyvendinimą, laikymąsi (pasiekimus, problemas ir pan.) būtų pagrindas imtis tolesnių veiksmų, vystyti. Todėl tampa aktualu surasti, pasiūlyti ir aptarti priemones, kurių pagalba kompetentingi subjektai galėtų surinkti informaciją, ar yra ir kaip yra taikomi standartai, kokiais aspektais jų nėra laikomasi, kokios priežastys trukdo juo laikytis, kokių priemonių galima būtų imtis jas pašalinant ir pan. Atsižvelgiant į tai, kas paminėta pirmiau, galėtų būti **parengta metodinė medžiaga dėl būdų ir priemonių teismų procesinių sprendimų kokybės standartų laikymui įvertinti**. Ši metodinė medžiaga turėtų būti neprivaloma, ji iš esmės galėtų būti pagalbinis (papildomas) informacijos šaltinis kompetentingiems subjektams dėl būdų ir priemonių, kuriuos šie subjektai, griežtai laikantis įstatymų, ypač teisėjo nepriklausomumo principo, galėtų panaudoti siekdami įvertinti teismų procesinių sprendimų kokybės standartų laikymąsi ir su tuo susijusios situacijos dinamiką. Šia medžiaga savo kompetencijos ribose ir pagal esamas galimybes (žmogiškuosius, finansinius išteklius ir pan.) galėtų pasinaudoti Teisėjų taryba, Nacionalinė teismų administracija (toliau – ir NTA), nuolatinė teisėjų veiklos vertinimo komisija, teismų administracinės veiklos priežiūros ar kiti subjektai, kuriems atitinkamus įgalinimus suteikia teisės aktai, arba patys teismai savo iniciatyva. Būdai ir priemonės, kurios galėtų būti detaliau aptariamoms minėtoje medžiagoje, galėtų būti: 1) savęs vertinimas; 2) apklausa (vidinė, išorinė); 3) ekspertinis vertinimas; 4) statistinis vertinimas; 5) „durys“ (pvz., interneto puslapis) nuomonei dėl teismų sprendimų pareikšti; 6) kolegų vertinimas; 7) vidinės diskusijos-pasitarimai; 8) diskusijos-pasitarimai su suinteresuotais asmenimis; 9) teisėjų veiklos vertinimas pagal esamą tvarką ar kt. Visais atvejais vertinimas turėtų būti susijęs ne su teismo sprendimo teisinio pagrįstumo puse, bet su sprendimo metodologija, kaip nurodoma CCJE nuomonės Nr. 11 57 p. Teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas gali būti tikrinamas tik instancine teismų sistemos tvarka.

¹ Jei teismo posėdžio eiga vyks sklandžiai ir korektiškai, bylos dalyviai gali būti mažiau kritiškai teismo sprendimui.

III. Siūlytini plano priemonių įgyvendinimo terminai ir subjektai

	Plano priemonė	Subjektai	Terminai
1	Teismų procesinių sprendimų kokybės standartai (žr. 5 p.)	Tvirtina – Teisėjų taryba Rengia – Teisėjų tarybos sudaryta darbo grupė, padedant NTA	2016 m. I ketvirtis
2	Vidinė ir išorinė apklausa (žr. 7 p.)	Apklausos formą rengia 1 punkte paminėta darbo grupė Apklausą vykdo ir duomenis apibendrina – NTA	Forma parengiama – 2015 m. III ketvirtį Apklausa vykdoma ir duomenys apibendrinami – 2015 m. IV ketvirtį
3	Teismų finansavimo gerinimas (žr. 8 (1) p.)	Teisėjų taryba ir NTA savo kompetencijos ribose	Pastovus procesas
4	Teisėjų darbo krūvio ir bylų nagrinėjimo terminų analizė (žr. 8 (2) p.)	Organizuoja teismų (skyrių) pirmininkai savo kompetencijos ribose	Pastovus procesas
5	Teismų sprendimų kokybės standartų, jų naudos ir svarbos aptarimas (žr. 8 (3) p.)	Organizuoja teismų (skyrių) pirmininkai savo kompetencijos ribose	2016 m. II-IV ketvirtis
6	Rekomenduotino minimalaus mokymų valandų skaičius teisėjams ir kitam teismų teisiniam personalui nustatymas (žr. 8 (4) p.)	Tvirtina – Teisėjų taryba Teisės akto projektą rengia NTA	2015 m. III ketvirtis
7	Praktinių užsiėmimų (seminarų-diskusijų) kaip mokymų būdo taikymas (žr. 8 (5) p.)	NTA	Pastovus procesas
8	Mokymai, susiję su teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimu (žr. 8 (6) p.)	NTA	Rengiant ir įgyvendinant teisėjų mokymų programas
9	Metodinė medžiaga dėl būdų ir priemonių teismų procesinių sprendimų kokybės standartų taikymui įvertinti	Rengia Teisėjų tarybos sudaryta darbo grupė Aprobuoja Teisėjų taryba	Po teismų procesinių sprendimų kokybės standartų patvirtinimo

TEISĖJŲ TARYBA

Protokolinis sprendimas

2015 m. d.
Vilnius

1. Iš esmės pritarti 2015 m. kovo 27 d. sudarytos darbo grupės pasiūlymams dėl priemonių plano dėl teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimo.

2. Sudaryti darbo grupę teismų procesinių sprendimo kokybės standartų (toliau – Standartai) projektui ir metodinės medžiagos dėl būdų ir priemonių Standartų taikymui įvertinti projektui parengti:

2.1. (darbo grupės koordinatorius);

2.2.

2.3.

2.4.

2.5.

2.6.

3. Pavesti 2 punkte sudarytai darbo grupei:

3.1. iki 201.. m. d. parengti ir pateikti Teisėjų tarybai Teismų procesinių sprendimo kokybės standartų (toliau – Standartai) projektą;

3.2. ne vėliau kaip per mėnesius nuo Standartų patvirtinimo – Metodinės medžiagos dėl būdų ir priemonių Standartų taikymui įvertinti projektą;

3.3. ne vėliau kaip per mėnesius nuo Standartų patvirtinimo – teisės aktų, apibrėžiančių Standartų taikymo įvertinimą, projektus.

4. Pavesti teisėjų tarybos Mokymų komitetui bei Nacionalinei teismų administracijai planuojant mokymo programas 2016 m. ir vėlesniems metams pagal kompetenciją atsižvelgti į darbo grupės pasiūlymams dėl priemonių plano dėl teismų sprendimų rengimo įgūdžių gerinimo siūlymus, susijusius su mokymų, skirtų sprendimų rengimo įgūdžiams ir kokybei gerinti, organizavimu.

Pirmininkas

Sekretorius